

1

ZALOŽENÍ NOVÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO A KLÁŠTERA NA SLOVANECH

- 1.1 Založení Nového Města pražského
  - 1.1.1 Zakládací listina Nového Města pražského z 8. března 1348
  - 1.1.2 Osvobození obyvatel Nového Města pražského od daní z 8. března 1348
- 1.2 Zakládací listina kláštera na Slovanech daná Arnoštem z Pardubic v Praze dne 14. prosince 1348

1.1.1 ZAKLÁDACÍ LISTINA NOVÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO

Římský a český král Karel rozšiřuje město Prahu, novou část přikazuje nazývat Nové Město pražské a stanovuje povinnosti i práva novoměstských obyvatel.

V Praze dne 8. března 1348

Originál listiny se nedochoval. Událost, při níž po útoku staroměstských novoměstští o svou listinu přišli, líčí Staré letopisy české ke dni 6. května 1434 (srov. *Ze starých letopisů českých*, Praha 1980, str. 116–118). Listina vydaná podle stvrzení výsad daného v Praze dne 1. října 1436 císařem Zikmundem se nachází v *Sbírka pramenů práva městského Království českého*, vydává J. ČELAKOVSKÝ, díl I., *Privilegia měst pražských*, Praha 1886, č. 49, str. 79–83. Český překlad listiny uvádí FRANTIŠEK HEŘMANSKÝ, *Čtení o Karlu IV. a jeho době*, Praha 1958, str. 172–175.

Karel, z Boží milosti římský král, vždy rozmnožitel říše, a český král; na věčnou paměť věci.

Mezi jinými tíživými starostmi, jimiž se náš duch každodenně vysiluje pro blaho našeho státu, jako by se potýkal s mořským vlnobitím, se našim úvahám ukazuje jako podstatné, a opakovaně se tím v usilovném přemýšlení zabýváme a zvažujeme to v pečlivém rozjímání, jak zařídit, aby se naše dědičné České království zazelenalo v plné kráse, aby v klidu dýchalo silou, aby se při svém bohatství nemuselo bát škody od svých soupeřů, aby obecné dobro a užitek tohoto království nesly své plody a aby toto panství, rostouc od dobrého k lepšímu, mohlo košatět jakoby novým vysazením svých věrných. Ať jeho sličnost a rozhojněné štěstí, jež jsou základem obecného prospěchu, spojeného s naší slávou, hlásají svou zprávu, a tím rozveselují a osvěžují naši mysl; nicméně, když o něčem nepřetržitě přemýšlíme v souvislosti s vyzdobením a pozvednutím blahobytu tohoto království, nepředstavuje to pro nás další námahu, nýbrž odpočinek, protože mezi jinými statky – ať je našim právům zanechala povinnost nastoupit po otci, nebo ať

je později dopřál svými zisky nashromáždít příznivý osud – hledíme na toto království jako na něco dražšího, než jsou ostatní věci, jako na nějakou vyvolenou zahradu mezi poli. Majíce tedy v úmyslu nevyhýbat se námaze a nešetřit při zdárném zařizování těchto věcí svými náklady, rozhodli jsme se, vedeni blahodárným a prozíravým úmyslem, město Prahu způsobem popsaným níže rozšířit, zvětšit a nově vymezit: vždyť bylo před nemnoha dny na náš popud a na naši žádost vyzdviženo na město metropolitní, vždyť se nachází uprostřed tohoto království a na velmi úrodném místě a hojně je navštěvují národy z různých krajů a různých částí světa, vždyť jeho domy a stavení, obklopeny jeho obyvateli a tisíci dalších lidí, nemohou žádným způsobem pohodlně pojmout zástupy lidí, které nikdo nedokáže spočítat a které do města proudí zvláště kvůli obecnému učení, jež jsme se v řečeném městě rozhodli ustavit. Nechtě se toto město, jež půvabná poloha obdařila hojností víc než města jiná, stane díky velkému počtu obyvatel či bydlících a díky jejich pohodlí městem nad obyčej příjemným, nechtě se město, kde jsme se narodili a kde o nás pečovala chůva, podobá náhrdelniku věrnosti a stálosti, naší Výsosti prokazovaných – vždyť město Prahu jsme si oblíbili dřív, než jsme převzali břemeno vlády nad tímto královstvím, ve svých útlých letech, a vůni jeho masť stále neúnavně vdechujeme –, a nechtě tak, jak pije z vod našeho úspěchu, když se myšlenka na jeho pozvednutí trvale usadila hluboko v našem srdci, načerpá svůj díl i z pramenů Spasitele. Nebylo by to nezasloužené, protože ničím neporušená a stálá věrnost města Prahy, stvrzená tělem, činy i duchem, se těší z toho, že je stále s námi, a chlubí se, že i v nejrůznějších velkých věcech, do nichž se naše moc rozhodla pustit, bývá naším zvláštním společníkem.

Nuže, aby se tak vznešené dílo a výtvar našich rukou mohlo těšit, že bude vyznamenáno naší zvláštní milostivou štedrostí, stanovujeme, že toto město, jež přikazujeme označovat Nové Město pražské, se bude rozkládat od obvodu a okraje příkopů a zdí, jimiž město s přispěním Božím necháme obklopit, až ke zdem Starého Města; přitom výnosem naší Výsosti prohlašujeme, že k území a rozloze tohoto přídavku a rozšíření, ku prospěchu a užitku společenství všech a jednotlivých obyvatel libovolného stavu a postavení, již přijdou do tohoto města bydlet, podle zákona patří všechna území a pozemky nalézající se mezi zdmi obou měst, rozumí se Nového a Starého, a to tak, jak bude lidmi od nás pověřenými libovolné osobě určitý díl připsán; a chceme a přikazujeme, aby tyto pozemky byly vydány do

práva a vlastnictví příjemců. Přitom nechť z domů a stavení, jež budou na těchto pozemcích zbudovány, vznikne spolu se Starým Městem obec o jediném těle, jednota z mnohosti, celek z částí, když se radostná svornost Starého Města a jeho původní utěšenost přenesou i na Město Nové; díky nim se pak obyvatelé sjednocených měst, Starého a Nového, snáz ubrání násilným útokům nepřátel. Aby se toto město stále zvětšovalo, jak budou přibývat dobří obyvatelé, a stávalo se z dobrého lepším, shovívavě touto výsadou stanovujeme, že Nové Město, jeho jednotliví obyvatelé a veškeré jejich potomstvo se budou v příštích časech nastálo těšit ze všech a jednotlivých výsad, ctí, předností, milostí, zákonů, práv městských i obecných, zvyklostí, obyčejů, pravidel a ustanovení, jež vlastní a jimiž se skví Město Staré, a budou jich moci užívat. Rovněž nařizujeme a stanovujeme, že pro řečené Nové Město a jeho obyvatele budou soudní výroky trestní i soukromé vynášeny před soudci a přísedícími, které se tím rozhodneme v tomto městě pověřit, a podle zákona, zvyku a ustanovení pro toto město; a že tito soudcové a přísedící budou vše řídit, opravovat a také trestat. Dále k ozdobě řečeného města a pro jeho stálý růst stanovujeme, že týdenní trh, jenž se na Starém Městě koná v pondělí, a výroční hlavní trh, jenž se na Starém Městě slavnostně koná v den svatého Víta mučedníka,¹¹¹ budou přeneseny na řečené Nové Město v uvedených dnech a obdobích, i se všemi svými způsoby a podmínkami. Dále chceme a v zájmu blaha nařizujeme, že ohledně budování domů a stavení na řečeném Novém Městě, aťsi budou domy jakkoli okázalé a nákladně zařízeny, nesmí být žádný z obyvatel či bydlících nucen či poháněn, aby zaplatil či poskytl nám nebo našim nástupcům či někomu jinému cokoli nad částku, jež byla od začátku uložena a vyměřena za pozemek a plochu. Také nařizujeme, že nikdo nesmí na svůj dům či stavení komukoli prodat, dát či postoupit platby, důchody nebo splátky, trvalé či dočasné, ani nesmí svůj dům zatížit břemenem, leda nejvýš z poloviny, do které může být předán k platbám nebo ročním důchodům, aby se vinou těžkého břemene poplatků a důchodů domy, vystavěné s největším úsilím a výdaji, finančně nezhroutily, zcela nezpustly, a nehyzdily tak město. Rovněž chceme a nařizujeme, aby všichni a jednotliví, kdo se budou chtít v řečeném městě usadit, začali během jednoho měsíce od okamžiku, kdy jim bude připsána plocha a díl země či pozemek, stavět a budovat tak přičinlivě,

¹¹¹ 15. června.

že během osmnácti měsíců od okamžiku uvedeného připsání budou moci svá stavení pohodlně obývat a prodlévat v nich; posvěcujeme, že ti, kdo to zanedbají, budou trestáni podle uvážení našeho soudu. Dále nařizujeme, aby se nikdo neodvažoval budovat či stavět za hranicemi ulic a bloků, do výšky, či do hloubky; dopustí-li se někdo takového jednání, prikazujeme, aby řečený soudce spolu s přísedícími nechal zbourat, co zasahuje za hranice těchto ulic a sídel na Novém Městě, a aby byli stavebníci potrestáni soudem tohoto soudce a jeho přísedících podle jejich uvážení. Rovněž bereme v potaz křehké postavení židovského národa a přijímáme pod svou zvláštní ochranu všechny a jednotlivé Židy obojího pohlaví, pokud se přijdou usadit do tohoto Nového Města, i jejich syny a dcery a všechen jejich majetek, který v té době mají a který vlastní i jehož v budoucnu spravedlivou cestou dosáhnou, a prikazujeme všem a jednotlivým soudcům království, a zvláště našeho města Prahy, současným i těm, kdo budou v příštích dobách, aby tyto Židy chránili a střežili před vším znepokojováním, obtěžováním a křivděním.

Na dosvědčení těchto věcí všech a jednotlivých jsme prikázali zhotovit tuto listinu a posílit ji záštitou pečeti našeho Majestátu.

Dáno v Praze léta Páně tisícího třístého čtyřicátého osmého, v první indikci, osm dní před březnovými idami, v druhém roce našich království.

1.1.2 OSVOBOZENÍ OBYVATEL NOVÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO OD DANÍ

Římský a český král Karel osvobozuje obyvatele Nového Města pražského na dobu dvanácti let od daní.

V Praze dne 8. března 1348

Originál listiny byl zničen. Vydána proto byla podle stvrzovací listiny císaře Zikmunda (srov. výše poznámku k zakládací listině Nového Města pražského), a to v díle *Sbírka pramenů práva městského Království českého*, vydává J. ČELAKOVSKÝ, díl I., *Privilegia měst pražských*, Praha 1886, č. 50, str. 83–85. Do češtiny ji přeložil FRANTIŠEK HEŘMANSKÝ, *Čtení o Karlu IV. a jeho době*, Praha 1958, str. 175–176.

Karel, z Boží milosti římský král, vždy rozmnožitel říše, a český král, všem provždy. Všem, kdo budou nahlížet do této listiny, královskou milost a hojnost všeho dobrého. Abychom prospěli zdaru a štěstí v přidané a rozšířené části našeho města Prahy – která se, podle našeho rozhodnutí, bude nazývat Nové Město pražské a bude představovat rozšíření v přesně daných hranicích, jak je to podrobněji obsaženo v naší listině, kterou jsme ohledně toho vydali¹²¹ – a abychom přispěli k jejímu stálému růstu, všechny a jednotlivé křesťany, kteří se v Novém Městě rozhodnou usadit, od všech a jednotlivých plateb, daní, poplatků a zvýšených poplatků i dalších dávek a berní, ať jsou jakékoli a nazývají se jakýmkoli jménem, za majetek, který se rozhodnou v tomto Novém Městě uložit, na dobu dvanácti let – a podobně i Židy a ty, kdo do Nového Města přijdou z libovolných krajů nebo částí světa, aby se v něm usadili nebo usídlili (pouze s výjimkou těch, kdo pobývají na Starém Městě, protože nechceme, aby Staré Město začali kvůli Novému zanedbávat), a budou tam chtít vybudovat pohodlné a vhodné kamenné domy, rovněž na dvanáct let – na základě naší zvláštní štědré milosti osvobozujeme, zcela zbavujeme a dovolujeme, že

¹²¹ Viz listinu 1.1.1.